

In Time 2

Dárcovství oocytů a surogátní mateřství

Pedagogická
fakulta

FAKULTNÍ NEMOCNICE[®]
OLOMOUC

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Dárcovství oocytů (vajíček)

- Darování vajíček je proces, kdy **žena pro dosažení těhotenství přijímá vajíčko od dárkyně vajíček.**
- Převážně se k léčbě za pomoci programu darovaných vajíček přistupuje u žen:
 - ✓ s předčasným selháním vaječníků,
 - ✓ s genetickou zátěží,
 - ✓ po chirurgickém odstranění vaječníků,
 - ✓ u pacientek léčených chemoterapií pro zhoubná onemocnění.
- Darovaná vajíčka se oplodní spermatem partnera.
- V případě poruchy tvorby gamet (pohlavních buněk) u obou partnerů je možné kombinovat oplození darovaného oocytu spermatem dárce (dvojité darování).
- Program dárcovství vajíček (oocytů) je určen pro manželské a partnerské heterosexuální páry.

Kdo může být dárkyní?

- Žena ve věku 18–32 (35) let (liší se dle IVC center).
- BMI maximálně 29.
- Dobrý zdravotní stav.
- Ukončené středoškolské vzdělání s maturitou.
- Žádná geneticky podmíněná onemocnění.
- Negativní testy na sexuálně přenosné nemoci: AIDS (HIV), žloutenka B a C, syfilis.
- Dárkyně nesmí mít vážné psychické poruchy.
- Dárkyně nesmí pravidelně užívat alkohol nebo drogy (včetně marihuany).
- Zájemkyně o dárcovství musí splnit přísná kritéria stanovená evropskými směrnici.

Jak probíhá proces dárčovství vajíček?

- Pokud splní žena všechna předepsaná kritéria pro darování vajíček, podstoupí řízenou hormonální stimulaci vaječníků.
- Žena si aplikuje přibližně 14 dní hormonální preparáty, reakci vaječníků na léčbu pravidelně kontroluje lékař.
- Při dosažení optimální velikosti folikulů s vajíčky (obvykle okolo dvanáctého dne) proběhne v krátkodobé celkové anestezii punkce – odběr vajíček.
- Po výkonu je žena sledována sestřičkou přibližně dvě hodiny a následně můžete s doprovodem odejít domů.

Existují nějaká zdravotní rizika dárce vajíček?

Zdravotní problémy při a po odběru:

- Možné komplikace anestezie,
- Tlak v podbříšku,
- Špinění,
- Poranění při odběru.

Hyperstimulační syndrom:

- Výrazné zvětšení břicha, které je podmíněno zvětšením vaječnicků a hromaděním volné tekutiny v dutině břišní;
- Dochází ke vzniku tzv. cirkulačního šoku, který je charakterizován zvýšením tepové frekvence a srdečního minutového objemu;
- Může dojít k selhání orgánů a smrti;
- Bolesti břicha, nevolnost, zvracení, průjem a dušnost.

Úbytek (vyčerpání) vajíček dárkyně

Je darování vajíček pro ženu v něčem přínosné?

- Dárkyně podstoupí genetické testy (cystická fibróza, spinální svalová atrofie, hluchota, vyšetření karyotypu).
- Dárkyně podstoupí krevní testy (HIV, žloutenka B a C, syfilis).
- Dárkyně podstoupí gynekologické vyšetření včetně ultrazvuku.

Nad čím se zamyslet

- **Jaké jsou motivy pro dárcovství – peníze x pomoc?**
- Má dárkyně **dostatečné a pravdivé informace** o riziku hyperstimulačního syndromu? Jak je **realizován informovaný souhlas**?
- Nejsou ženy „**přestimulovány**“ za účelem získat **co nejvíce vajíček**?
- Je eticky **správné vystavovat dárkyni zdravotním rizikům**?
- Uvědomují si ženy, že jim **darovaná vajíčka mohou v budoucnu „chybět“**?
- Přemýšlí ženy nad tím, že po darování vajíčka, oplodnění, úspěšném donošení plodu a porodu bude na světě **dítě, které nese jejich genetickou výbavu**?
- A další etické otázky.

Surogátní (náhradní) mateřství

- Náhradní (surogátní) mateřství je proces, kdy nějaká žena (tzv. náhradní matka) donosí dítě pro pár, který z různých důvodů není schopen podstoupit těhotenství úspěšně završené porodem, nebo ho podstoupit nechce.
- Náhradní matka souhlasí s tím, že se po narození vzdá rodičovských práv a povinností k tomuto dítěti a páru umožní, aby si dítě nezrušitelně osvojili (adoptovali ho).

Kdy je náhradní mateřství potřebné?

- Pro léčbu musí být přítomen jednoznačný zdravotní důvod, aby mohla být náhradní matka akceptována: např. děloha není schopna zajistit zahnízdění a donošení plodu, absence dělohy, poškození dutiny děložní, děložní sliznice nenarůstá do potřebné tloušťky a neposkytuje embryu vhodné prostředí k zahnízdění, opakované potrácení
- IVF centrum náhradní matky nezprostředkovává – náhradní matku si hledá neplodný pár.

Kdo může být náhradní matkou?

- Věk náhradní matky – umělé oplodnění lze provést ženě v jejím plodném věku, pokud její věk nepřekročil 49 let.
- Občanství ČR.
- Vyšetření registrujícím **gynekologem, praktickým lékařem, psychologem.**
- Je vhodné provést základní vyšetření – toxoplazmóza, zarděnky, cytomegalovirus, hepatitidy, HIV, syfilis, vyšetření štítné žlázy.
- Pokud bude náhradní matka vhodná, následuje **konzultace u právníka** (pokud je žena vdaná, manžel musí souhlasit).

Je surogátní mateřství pro ženu v něčem přínosné a může naopak ženu nějak ohrozit?

- **Pozitiva:**

- Zjistí svůj zdravotní stav (vyšetření gynekologem, praktickým lékařem).
- Pomůže neplodnému páru – pocit uspokojení.
- Pomůže ke štěstí jiné rodině.
- Získá finance.

- **Negativa:**

- Žena podstupuje hormonální stimulaci, aby byla schopna přijmout oplodněné embryo.
- Žena podstupuje rizika spojená s těhotenstvím a porodem.
- Žena si může vytvořit citovou vazbu k dítěti a jeho předání biologickým rodičům ji může velmi traumatizovat.

Legislativa a finance

- V současnosti v České republice není proces náhradního mateřství upraven specifickým zákonem, vychází tedy pouze ze stávajících zákonů, zejm. občanského zákoníku.
- Matkou dítěte je podle zákona žena, která dítě porodí, na stranu druhou však zákon ženě umožňuje vzdát se rodičovských závazků k dítěti a poskytnout jej k adopci.
- Po narození dítěte se náhradní matka vzdá rodičovských závazků k němu a umožní páru, aby toto dítě „adoptovali“ (= nezrušitelně osvojili).
- Finanční kompenzace se pohybuje kolem 500 tis. Kč (kompenzace za ušlou mzdu a zisk, výlohy spojené s léky a nutnými vyšetřeními, cestovné, cvičení pro těhotné, potravinové doplňky potřebné v těhotenství a další); vše platí žadatelský pár

Zásadní informace o náhradním mateřství

- **Není anonymní** – pár náhradní matku zná a v průběhu procesu je s ní v kontaktu.
- **Není honorované** – náhradní matka není za pomoc placená, pouze dostává finanční kompenzaci za výlohy spojené s pomocí neplodnému páru.
- Je pouze pro páry, které by jinou cestou neměly šanci stát se rodiči.
- K náhradnímu mateřství je možné využít vajíčko ženy z žadatelského páru, případně je možné použít vajíčko dárkyně.

Nad čím se zamyslet

- Lze si vše **objednat – i dítě?**
- Motivy pro náhradní mateřství – **peníze x pomoc** (někomu; pomoc sama sobě).
- Náhradní matka jako „**živý inkubátor**“.
- Má žena „právo“ být surogátní matkou i přes partnerův nesouhlas? Jaké **dopady na partnerský vztah** její rozhodnutí?
- Jak prožívají těhotenství surogátní matky její **vlastní děti**? Jaká omezení jim těhotenství jejich matky přináší?
- Co dělat, když **dítě rodiče nakonec nechtějí**?
- Co když se náhradní matka nakonec **nebude chtít dítěte vzdát**?
- **Má dítě právo** poznat „svou“ náhradní matku?
- Co když se během těhotenství zjistí, že **dítě má vadu** a náhradní matka chce jít na potrat nebo náhradní matka odmítá jít na potrat... Kdo rozhodne o tom, zda náhradní matka dítě donosí nebo ne?
- A další etické otázky.

Kde hledat další informace

- Fakultní nemocnice Olomouc, Centrum asistované reprodukce: <https://car.fnol.cz/>
- Porodnice Brno, Centrum asistované reprodukce: <http://www.ivfbrno.cz/>
- IVF centrum Zlín: <https://www.ivf-zlin.cz/nahradni-materstvi>
- Repromeda: <https://www.repromeda.cz/poskytovana-pece/nahradni-materstvi/chci-vyuzit-nahradni-materstvi/>
- Film Duši neprodám: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10656265220-dusi-neprodam/21356226482/>